

Tillsynsärenden för att förebygga vissa skador och dödsfall

Granskning av polisens åtgärder med anledning av brott i Stockholm, Västerås och Umeå 2017-2018

Tillsynsrapport 2020:7

Polismyndigheten, Rikspolischefens kansli, Augusti 2020

Polismyndigheten Tillsynsenheten

Utgivare: Polismyndigheten, Rikspolischefens kansli, Box 12256, 102 26 Stockholm

Dnr: A211.676/2020, Saknr: 128

Omslagsfoto: Lars Hedelin

Upplaga: Intrapolis, Internet, tryckt/kopierad i ex

Datum: Augusti 2020

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
1 Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Uppdrag och syfte	5
1.3 Avgränsning	6
1.4 Genomförande	6
1.5 Disposition	6
2 Ärendena	7
2.1 Brottsoffret AA och förövaren BB	7
2.2 Brottsoffret CC och förövaren DD	7
2.3 Brottsoffret EE och förövaren FF	8
3 Iakttagelser och bedömningar	9
3.1 Bedrivande av primärutredning och inledande av förundersökning	9
3.2 Inledande åtgärder	10
3.3 Riskbedömning och efterföljande handläggning	14
3.4 Förundersökningsledning	17
3.5 Handläggning av förundersökning	20
4 Rekommendationer	23
Bilaga	24

Sammanfattning

Enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall ska Socialstyrelsen utreda när en närstående eller tidigare närstående person begått ett brott mot en vuxen person som lett till att denne avlidit. Därutöver ska det finnas anledning att anta att brottet har samband med något förhållande som har inneburit att den vuxna personen varit i behov av skydd eller stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Polismyndigheten beslutade den 4 mars 2020 att inleda tillsyn över tre ärenden med syfte att bidra till mer effektiva, ändamålsenliga och enhetliga arbetssätt, främst inom Polismyndighetens utrednings- och brottsofferstödande verksamhet.

Inom ramen för tillsynsärendena, som bedrevs som utredningar, identifierades vissa områden som särskilt viktiga att granska. Dessa områden är bedrivande av primärutredning och inledande av förundersökning, inledande åtgärder, riskbedömning och efterföljande handläggning, förundersökningsledning samt handläggning av förundersökning.

Bedömningar

Utredningarna visade i huvudsak följande.

- Det är av vikt att brottsoffer, förövare och vittnen förhörs i de fall det finns skäl att bedriva en primärutredning alternativt en förundersökning.
- I de fall brottsoffer och förövare är eller har varit närstående är det centralt att förundersökningen hanteras därefter.
- Det finns ett behov av bindande regler, upplysningar eller rekommendationer angående hur och när berusade personer bör förhöras. Detta omhändertas inom ramen för ett pågående utvecklingsprojekt inom utvecklingscentrum Syd vid Noa.
- I tillsynsrapport 2020:2 rekommenderade tillsynsenheten att innehållet i riktlinjerna för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten avseende riskbedömning skulle tydliggöras och informeras om inom Polismyndigheten. Därutöver rekommenderades att det skulle införas en funktion i Durtvå som visar huruvida en initial och en strukturerad riskbedömning ska genomföras eller är genomförd. Tillsynsenheten bedömer att även denna utredning visar på behovet av att rekommendationerna omhändertas.
- Det är angeläget att bestämmelser och interna styrdokument avseende dokumentation, förhör och information till målsäganden följs.
- Förundersökningsledare bör överväga att utnyttja möjligheten att hämta en målsäganden till förhör i det fall denna inte gör sig tillgänglig för förhör.

Rekommendationer

Utredningarna föranleder inga rekommendationer från tillsynsenheten.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den 1 januari 2019 trädde ändringar i lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall ikraft. Lagändringarna innebär bland annat att Socialstyrelsen ska utreda när en närstående eller tidigare närstående person begått ett brott mot en vuxen person som lett till att denne avlidit. Därutöver ska det finnas anledning att anta att brottet har samband med något förhållande som har inneburit att den vuxna personen varit i behov av skydd eller stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Lagändringarna innebär att statliga förvaltningsmyndigheter bör genomföra tillsyn eller intern tillsyn av sådan verksamhet som berörs av Socialstyrelsens utredning (3 a §). Socialstyrelsen ska informera den myndighet som är ansvarig för tillsynen om att ett ärende har inletts. Statliga förvaltningsmyndigheter ska även biträda utredningsverksamheten hos Socialstyrelsen genom att ställa experter till förfogande.

Polismyndigheten är en sådan statlig förvaltningsmyndighet som berörs. Andra sådana myndigheter är bland annat Åklagarmyndigheten och Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg.

För det fall Socialstyrelsen inleder ett ärende som berör Polismyndigheten ska chefen för tillsynsenheten ta ställning till om en intern tillsyn av ärendet eller berörd verksamhet ska inledas eller inte. I de fall en tillsyn genomförs kommer rapporten ingå som kunskapsunderlag i Socialstyrelsens händelseanalys. Socialstyrelsen kommer, med utgångspunkt i dessa händelseanalyser, att återrapportera till regeringen vartannat år med förslag på till exempel lagändringar eller myndighetsuppdrag som kan förbättra myndighetssamverkan.

En tillsyn som tillsynsenheten tidigare genomfört enligt ovan nämnda lag är Tillsynsärende för att förebygga vissa skador och dödsfall: Granskning av polisens åtgärder med anledning av brott i Hudiksvalls kommun 2017¹.

1.2 Uppdrag och syfte

Polismyndigheten har informerats om att Socialstyrelsen inlett utredningar bland annat avseende brottsoffret AA och förövaren BB, brottsoffret CC och förövaren DD samt brottsoffret EE och förövaren FF.

Polismyndigheten beslutade den 4 mars 2020 att inleda tillsyn över dessa ärenden.

Syftet med tillsynen är att bidra till mer effektiva, ändamålsenliga och enhetliga arbetssätt, främst inom Polismyndighetens utrednings- och brottsofferstödande verksamhet.

¹ Polismyndigheten. *Tillsynsärende för att förebygga vissa skador och dödsfall: Granskning av polisens åtgärder med anledning av brott i Hudiksvalls kommun 2017. Tillsynsrapport 2020:2.*

1.3 Avgränsning

Tillsynen över ärendet avseende EE och FF har avgränsats till att omfatta de förundersökningar som inleddes mellan januari 2016 fram till tiden för mordet i maj 2017. Undantagna är dock brott enligt kapitel 8² och 12³ i brottsbalken (BrB). Utredningen utgörs således av elva förundersökningar om grov kvinnofridskränkning, misshandel (inklusive grov), olaga hot och ofredande. I övrigt har inga avgränsningar gjorts.

1.4 Genomförande

Tillsynsärendena, som bedrivits som utredningar, har letts av tillsynschefen Johan Östensson som biträts av tillsynshandläggaren Gustav Langer.

De som har utgjort tillsynsgruppens experter är handläggare Maria Agge (utredningsenheten, nationella operativa avdelningen [Noa]), handläggare Ulrika Kvarnström (utvecklingscentrum Mitt, Noa), kommissarie Anders Sandholm och inspektör Emma Ramstedt (utvecklingscentrum Väst, Noa) samt handläggare Mikael Rying (utvecklingscentrum Stockholm, Noa).

Utredningen har främst baserats på förundersökningar och domar. Tillsynsenheten har vidare inhämtat underlag från berörda polisregioner.

Därutöver har information inhämtats från personal inom Polismyndigheten som på olika sätt varit involverade i de granskade förundersökningarna. Angående förhör med berusade personer har tillsynsenheten varit i kontakt med processledaren för utredning och lagföring samt projektledaren för ett utvecklingsprojekt om förhör.

Även Åklagarmyndigheten berörs av Socialstyrelsens utredningar. Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum meddelade i maj 2020 att de inte beslutat huruvida ovan nämnda utredningarna ska föranleda tillsyn.

1.5 Disposition

I kapitel 2 skildras de ärenden som utretts. I kapitel 3 redovisas de områden som identifierats som särskilt viktiga att granska vilka är uppdelade i bakgrund, tillsynsenhetens iakttagelser och bedömning. I avsnitt 3.1 behandlas ärendet avseende AA och BB. Efterföljande avsnitt redogör för ärendena avseende CC och DD samt EE och FF. I kapitel 4 lämnas vanligtvis rekommendationer som syftar till att bidra till mer effektiva, ändamålsenliga och enhetliga arbetssätt. I detta fall föranleder dock inte utredningarna rekommendationer från tillsynsenheten.

² Om stöld, rån och andra tillgreppsbrott.

³ Om skadegörelsebrott.

2 Ärendena

2.1 Brottsoffret AA och förövaren BB

AA och BB inledde en parrelation under 2015 och BB flyttade hem till AA året därpå. Några månader därefter började deras grannar ringa polisen. Dels för att de misstänkte att AA och BB handlade med narkotika, dels för att de vid flera tillfällen hört AA och BB bråka.

Under 2016 dömdes BB till fängelse för brott mot knivlagen och flera fall av narkotikabrott. Efter den villkorliga frigivningen återföll BB i narkotikabrott och verkställde i april 2018 återstoden av fängelsestraffet. Under den korta fängelsevistelsen förekom omfattande brevväxling mellan AA och BB. Av innehållet i breven framgår bland annat att BB misstänkte att AA hade en kärleksrelation med en annan man.

Dagarna efter frigivandet av BB intog han och AA stora mängder alkohol och narkotika i den gemensamma lägenheten. En hetsig diskussion dem emellan eskalerade och en granne hörde AA skrika att BB gjorde henne illa. Tumultet började under natten och slutade tvärt i samband med att grannen ringde SOS Alarm under förmiddagen därpå. En polispatrull kom till lägenheten och hittade AA livlös på köksgolvet. BB, som hade dödat AA genom att knivskära henne i halsen, greps.

BB dömdes av Umeå tingsrätt till 16 års fängelse för mord. Han hade då aldrig tidigare varit misstänkt för brott mot AA. BB hade dock en historik av våld mot kvinnor. År 2014 dömdes han till 60 dagsböter för ringa misshandel av en tidigare flickvän och 2015 dömdes han till två månaders fängelse för misshandel av en annan tidigare flickvän. Båda flickvännerna hade även beviljats kontaktförbud. Därutöver hade ytterligare en tidigare flickvän beviljats kontaktförbud under början av 2000-talet.

2.2 Brottsoffret CC och förövaren DD

CC och DD träffades i början av 2015 och inledde en parrelation några månader därefter. I april 2017 hamnade de i dispyt med varandra hemma hos DD, vilket ledde till att han ringde SOS Alarm. Två polispatruller kom till platsen och samtalande med dem båda. Samtalen resulterade i två polisanmälningar. En av anmälningarna avsåg misshandel genom att DD gett CC tre örfilar. Den andra avsåg olaga hot genom att CC hotat DD med kniv.

Polisanmälningarna granskades av en jourförundersökningsledare som beslutade att DD och CC var skäligen misstänkta för respektive brott. Förundersökningarna fördelades därefter till ett lokalpolisområde i samma polisområde och förundersökningsledningen överlämnades till åklagare. Ansvar för Polismyndighetens handläggning av förundersökningarna fördelades till två olika utredningsgrupper inom lokalpolisområdet innan de slutligen övertogs av polisområdets sektion för utredning av brott i nära relation (BIN-sektionen).

Både CC och DD uppgav i förhör att de inte ville medverka i respektive förundersökning. I juli 2017 lades förundersökningarna ned på grund av bristande bevisning.

Vid årsskiftet 2017/18 avslutade CC och DD sin relation.

En natt i februari 2018 träffades CC och DD återigen. De var hemma hos DD när de började bråka, varpå DD dödade CC genom strypning i badrummet. Han ringde därefter SOS Alarm och berättade vad som hänt.

DD dömdes av Svea hovrätt till 13 års fängelse för mord.

2.3 Brottsoffret EE och förövaren FF

EE och FF inledde en parrelation 2011. FF hade då missbrukat narkotika under en längre tid. Efter att EE, som led av psykisk ohälsa, inlett relationen med FF började även hon missbruka narkotika. De bodde i varsin lägenhet i samma område men efter att FF blivit vräkt under 2016 spenderade han alltmer tid hos EE.

Under åren tillsammans avslutades och återupptogs relationen vid flera tillfällen.

I mitten av maj 2017 anmäldes EE försvunnen av sin dotter. Dottern hade då inte varit i kontakt med henne på en vecka. En förundersökning om människorov inleddes ett par veckor senare vilken sedermera omrubricerades till mord. Utredningen visade att EE firat sin födelsedag hemma i sin lägenhet tillsammans med FF och ytterligare två vänner. Det uppstod ordväxling mellan EE och FF varpå vännerna lämnade lägenheten. Det var sista gången någon annan än FF såg EE i livet.

I april 2018 påträffade en hundägare ett kranium under en promenad i skogen. Kraniet visade sig tillhöra EE. Ett par månader senare hittades ytterligare delar av kroppen i närheten av den första fyndplatsen.

FF dömdes av Svea hovrätt till 16 års fängelse för mord och brott mot griftefriden. Även om han tidigare inte hade dömts för brott mot EE så hade hon från 2013 fram till försvinnandet polisanmält honom omkring 75 gånger för våld, hot och skadegörelse. FF var därutöver sedan tidigare dömd för grov kvinnofridskränkning av en annan kvinna.

3 Iakttagelser och bedömningar

3.1 Bedrivande av primärutredning och inledande av förundersökning

Bakgrund

En förundersökning ska enligt 23 kap. 1 § 1 st rättegångsbalken (RB) inledas så snart det på grund av angivelse eller annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Paragrafen reglerar skyligheten att inleda förundersökning, så kallad förundersökningsplikt. I de fall det kan antas att en förundersökning kan leda till att brottet klaras upp och att någon kan lagföras råder sådan plikt.⁴

Enligt Justitieombudsmannen kan en förundersökning inledas på mycket svaga misstankar så snart misstankarna avser något som objektivt kan vara ett brott. Det krävs inte att någon gärningsperson är utpekad eller att detaljerna i gärningen är kända. Det krävs dock misstanke om brott, vilken kan grunda sig på ett konkret förhållande eller på flera mer eller mindre konkreta uppgifter.⁵ Så snart det föreligger förutsättningar för en förundersökning ska en sådan inledas.⁶

Innan en förundersökning hunnit inledas får en polis enligt 23 kap. 3 § 4 st RB bedriva en så kallad primärutredning fram till beslut fattas om en förundersökning ska inledas eller inte. De åtgärder som får vidtas under en primärutredning är i första hand förhör och andra utredningsåtgärder.⁷

AA och BB

Iakttagelser

Av de granskade händelserapporter som upprättades 2016 – 2018 av regionledningscentralen (RLC) framgår att grannarna ringde polisen vid fem separata tillfällen med anledning av bråken. Vid ett av tillfällena noterade RLC att det rörde sig om en pågående misshandel. Vad som inte går att utläsa av händelserapporterna är dock hur grannarna uppfattade skriken, om de till exempel berodde på ilska eller smärta.

Vid fyra av tillfällena beslutade RLC att en eller flera polispatruller skulle åka hem till AA och BB. Vid ett tillfälle hänvisades grannen till att istället ringa störningsjouren.

⁴ Lindberg, Gunnel, Rättegångsbalk (1942:740) 23 kap. 1 §, Karnov lagkommentar (JUNO) hämtad 2020-05-05.

⁵ JO 1953 s. 105 och 107.

⁶ Lindberg, Gunnel, Rättegångsbalk (1942:740) 23 kap. 1 §, Karnov lagkommentar (JUNO) hämtad 2020-05-05.

⁷ Ibid.

I de fall en polispatrull åkte hem till AA och BB uppgav patrullen till RLC att AA och BB var lugna och att patrullen inte heller noterade några yttre skador. Det framgår dock inte om patrullen varit inne i lägenheten, om de samtalat med både AA och BB eller i vilken omfattning de tittat efter yttre skador.

I ett av fallen, då en granne hörde AA och BB skrika åt varandra under en timme, var AA:s och BB:s förklaring att de tittat på film. I de andra fallen framgår inte om AA och BB uppgett någon orsak till ljuden från deras lägenhet, exempelvis om de medgett att de bråkat. Därutöver kan det konstateras att varken AA, BB eller den som ringde till polisen förhöordes och att inga andra utredningsåtgärder vidtogs vid något av tillfällena.

Bedömning

Polispatrullerna som samtalade med AA och BB angav att de inte noterade några yttre skador. Fysiskt våld kan dock utövas på många olika sätt som i efterhand inte lämnar synliga skador eller skador som enkelt kan döljas. Exempel på sådant våld är hårdragning eller slag och sparkar på bål och ben. Polispatrullernas iakttagelser vittnar därutöver om att de inte övervägde att AA kunde ha utsatts för andra brott än våldsbrott.

Det framgår inte av handlingarna vad som framkom vid polisens kontakter med AA och BB samt deras grannar. Det kan dock konstateras att kontakterna varken resulterat i en förundersökning eller en primärutredning. Med beaktande av uppgifterna i händelse-rapporterna gör tillsynsenheten bedömningen att AA och BB samt deras grannar i vart fall skulle ha förhörts. Att bråken var återkommande och så pass oroande att grannarna valde att ringa polisen talar särskilt för det.

3.2 Inledande åtgärder

Bakgrund

Definitionen av närstående grundar sig på prop. 1997/98:55 s.132 ff. vari kravet att förövaren och brottsoffret bor eller har bott tillsammans framgår. Definitionen har dock genom flera prejudicerande domar kommit att preciseras ytterligare. Bland annat gjorde Högsta domstolen tolkningen att begreppet närstående även omfattar fall då brott har förövats av en man mot en kvinna med vilken han, utan att vara sammanboende, levt i en fast parrelation med.⁸ Ett liknande resonemang fördes i hovrätten över Skåne och Blekinge då förhållandet inte ansågs ha varit av obetydlig varaktighet, paret hade planer på att flytta ihop, mannen bodde i princip hos kvinnan samt hade kläder och en del personliga saker i hennes lägenhet.⁹

⁸ NJA 2004 s. 97.

⁹ Hovrätten över Skåne och Blekinge, dom 2010-01-28, mål B 1822-09.

Vid misstanke om brott mot närstående bör metodstödet Utredning av brott i nära relation¹⁰ tillämpas. Metodstödet började gälla i mars 2019 och är en fördjupning och ett komplement till metodstödet Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot barn¹¹, fortsättningsvis kallad Ett utvecklat bästa arbetssätt, med tillhörande checklistor. Ett utvecklat bästa arbetssätt, som började gälla i mars 2017, togs fram för ökad kvalitet och enhetlighet i handläggningen för att på så sätt öka lagföringen.

Dessförinnan var handboken *Brott i nära relationer*¹² gällande sedan 2009. Handboken beskrev de arbetssätt och åtgärder som Rikspolisstyrelsen förordade för att förbättra polisens arbete med att utreda och förebygga brott mot närstående.

En polis som ingriper mot brott eller annars kommer till platsen för ett brott eller tar upp anmälan ska enligt 3 a § förundersökningskungörelsen (FuK) vidta de utredningsåtgärder som är möjliga, även om förundersökning inte hunnit inledas. Ett utvecklat bästa arbetssätt innebär bland annat att polisen regelmässigt bör använda en särskild checklista för initiala åtgärder på brottsplatsen och ett basdirektiv för inledningsfasen i avvaktan på närmare direktiv från åklagaren. Exempel på sådana utredningsåtgärder, som även beskrivs i handboken *Brott i nära relationer*, är att filma ett kortare förhör med målsäganden, säkra och dokumentera brottsplatsen, ta föremål av intresse för förundersökningen i beslag samt skriva en promemoria om vilka iakttagelser som gjorts.

Utöver de metodstöd som är särskilt framtagna för utredning av brott mot närstående bör polisens nationella utredningsdirektiv (PNU) beaktas. PNU är ett metodstöd som togs fram 2004 genom projektet Polisens nationella utredningskoncept. Metodstödet innehåller upplysningar och rekommendationer om bland annat initiala utredningsåtgärder. Åtgärderna syftar till att Polismyndigheten ska uppnå bättre utredningsresultat och bygger på en sammanställning av exempel och erfarenheter.¹³

Vidare ska en målsäganden enligt 13 a § FuK informeras om sina rättigheter och de stödåtgärder som kan vara aktuella. Bland annat framgår det av bestämmelsen att om brottet är sådant att det kan bli fråga om att förordna ett målsägandebiträde¹⁴ eller att meddela kontaktförbud¹⁵ eller om målsäganden har behov av särskilda skyddsåtgärder enligt 13 f § ska målsäganden så snart som möjligt underrättas om de regler som gäller samt om vilka skyddsåtgärder som finns och om möjlighet till alternativt boende. Av Ett utvecklat bästa arbetssätt framgår att målsäganden bör tillfrågas redan på brottsplatsen eller vid

¹⁰ Polismyndigheten (2019). *Utredning av brott i nära relation: Fördjupning av utredningsmetodiken för brott i nära relation beskriven i checklistor och promemoria i Ett utvecklat bästa arbetssätt.*

¹¹ Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten (2017). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna: Promemoria om ett utvecklat bästa arbetssätt.*

¹² Rikspolisstyrelsen (2009). *Brott i nära relationer: handbok 2009* (ISBN 978-91-89475-4).

¹³ Intrapolis. Det här är PNU. Hämtad 2020-05-04.

¹⁴ Lagen (1988:609) om målsägandebiträde.

¹⁵ Lagen (1988:688) om kontaktförbud.

anmälningsupptagningen om denna önskar ett målsägandebitråde. I det fall målsäganden önskar ett biträde bör framställan skyndsamt ges in till domstolen.¹⁶

CC och DD

Iakttagelser

I april 2017 var CC hemma hos DD. De hamnade i dispyt med varandra och DD gav då CC tre örfilar varefter CC hotade DD med kniv. CC ringde SOS Alarm varpå två polispatruller kom till bostaden cirka tio minuter senare. Polispatrullerna stannade under cirka 20 minuter och samtalade med dem båda, vilket resulterade i två polisanmälningar. Den misstänkta misshandeln av CC registrerades med brottskoden 9350¹⁷, det vill säga misshandel av en kvinna som inte är närstående.

Av anmälningarna går att utläsa följande. Patrullen uppfattade CC och DD som lugna. CC och DD, som tidigare varit ett par, hade druckit alkohol och börjat tjafsa. Tjafset hade lett till att DD gav CC tre örfilar, vilket inte gett några synliga skador. CC hade därefter hotat DD med kniv och uttalat att hon skulle döda honom. Patrullen, som bedömde att såväl CC som DD var för berusade för att förhöras, vidtog inga ytterligare åtgärder utan körde hem CC till sin bostad.

Av handlingarna framgår därutöver att CC inte underrättades om de regler som gäller för förordnande av målsägandebitråde, meddelande av kontaktförbud eller vilka skyddsåtgärder som finns och om möjlighet till alternativt boende.

Utöver polisanmälningarna vidtogs inga utredningsåtgärder. Det fanns därmed ingen närmare redogörelse för CC:s och DD:s utsagor, hur brottsplatsen såg ut eller vilka iakttagelser patrullerna gjorde i övrigt. Inte heller dokumenterades eller beslagtogs den kniv som DD skulle ha blivit hotad med.

De poliser som utgjorde patrullen har kontaktats inom ramen för denna utredning. De har uppgett att de inte minns händelsen.

Bedömning

Händelsen som utspelade sig mellan CC och DD var allvarlig och gav insyn i en destruktiv och våldsam relation. Händelsen förefaller inte, enligt tillsynsenheten, ha hanterats därefter.

Ett brottsoffers relation till förövaren kan ha stor betydelse för hur förundersökningen ska handläggas. Polispatrullen bedömde att CC och DD inte var närstående. De hade dock fått uppgifter om att CC och DD tidigare varit ett par, vilket inte tycks ha utretts närmare av patrullen. Tillsynsenhetens bedömning är att uppgifterna var tillräckliga för att patrullen i

¹⁶ Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten (2017). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna: Promemoria om ett utvecklat bästa arbetssätt*, s. 6.

¹⁷ Brottskoden 9350 var giltig från den 2 december 2008 till den 28 december 2017.

det initiala skedet borde ha arbetat utifrån presumptionen att CC och DD varit närstående, och att händelsen skulle ha hanterats därefter.

Polispatrullen underlät att vidta väsentliga utredningsåtgärder som att förhöra CC och DD samt säkra potentiellt avgörande bevisning. CC och DD informerades inte heller om sina rättigheter i enlighet med 13 a § FuK. Därutöver avrapporterade patrullen inte på ett fullgott sätt.

Polispatrullen valde att inte förhöra CC och DD då de ansåg att CC och DD var för berusade. Det torde dock inte vara ovanligt att de som utsätts för brott är berusade när polispatrullen kommer till brottsplatsen. Det kan konstateras att det varken finns bindande regler, upplysningar eller rekommendationer om hur ett brottsoffers berusningsgrad påverkar brottsutredningen och dennes rätt till information. Utvecklingscentrum Syd vid Noa arbetar med att ta fram styrdokument för förhör som bland annat ska behandla hur och när berusade personer bör förhöras. Det är tillsynsenhetens bedömning att det finns ett behov av sådana bindande regler, upplysningar eller rekommendationer. Dels för en mer enhetlig och effektiv brottsutredningsprocess, dels av rättssäkerhetsskäl.

EE och FF

Iakttagelser

Mellan åren 2011 – 2017 avslutades och återupptogs EE:s och FF:s parrelation vid flera tillfällen. Även under de perioder som parrelationen inte pågick tycks de ha träffats regelbundet och huvuddelen av brotten i de granskade förundersökningarna begicks i EE:s bostad.

Samtliga polisanmälningar gjordes av EE. Majoriteten av dem via Polismyndighetens kontaktcenter (PKC), men vid ett tillfälle ringde hon SOS Alarm.

I de fall EE gjorde polisanmälan via PKC hände följande. Anmälningarna inkom allt från samma dag till två veckor efter brottstillfället. PKC vidtog inga åtgärder innan förundersökningarna fördelades till polisområdets grupp för utredning av brott i nära relation (BIN-grupp).

Vid det tillfälle då EE ringde SOS Alarm kom en polispatrull hem till EE, tillika platsen för brottet. EE berättade att FF slagit henne med en skruvmejsel på huvud och händer, slängt henne i golvet samt dragit henne i håret. FF, som var kvar i EE:s lägenhet, greps skäligen misstänkt för misshandel och hemfridsbrott.

Patrullen vidtog inledande åtgärder såsom att förhöra EE, ta skruvmejseln i beslag samt dokumentera EE:s och FF:s skador. FF förhördes och anhölls sedermera skäligen misstänkt för misshandel. Efter att åklagare övertagit förundersökningsledningen förhördes EE samma dygn på nytt, denna gång av en jourutredare. Vid förhöret med jourutredaren ansökte EE om kontaktförbud, men meddelade att hon inte ville förordnas ett målsägandebiträde.

Bedömning

Av utredningen framgår att varken polispatrullen eller jourutredaren filmade förhören med EE. Tillsynsenhetens bedömning är att det borde ha gjorts. I övrigt var de inledande åtgärder som vidtogs relevanta och korrekta.

3.3 Riskbedömning och efterföljande handläggning

Bakgrund

Departementspromemorian Genomförande av brottsofferdirektivet togs fram som ett underlag för bedömningen av vilka åtgärder som krävdes för att Sverige skulle leva upp till sina åtaganden enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU (brottsofferdirektivet).¹⁸

I direktivet stadgas att medlemsstaterna enligt artikel 22 punkten 1 ska säkerställa att det görs en individuell bedömning av brottsoffer för att fastställa deras eventuella specifika skyddsbehov och deras behov av särskilda åtgärder under de straffrättsliga förfarandenas gång. Enligt punkten 2 ska särskild hänsyn tas till brottsoffrets personliga särdrag, brottstypen eller brottets art och omständigheterna kring brottet. Vid den individuella bedömningen ska enligt punkten 3 särskild uppmärksamhet bland annat ägnas åt om brottsoffrets förhållande eller beroendeställning till förövaren gör dem särskilt sårbara, exempelvis vid våld i nära relationer.¹⁹

Lagändringsarbetet resulterade bland annat i 13 f § 1 st FuK i vilket det regleras att polisen så snart som möjligt ska göra en individuell skyddsbedömning för att fastställa en målsägandes behov av särskilda skyddsåtgärder under förundersökningen och rättegången. Vid bedömningen ska hänsyn särskilt tas till brottets allvar och målsägandens personliga förhållanden.

Om målsäganden har sådana behov som regleras i 13 f 1 st FuK ska denne, som tidigare nämnts, enligt 13 a § 2 st FuK så snart som möjligt underrättas om de regler som gäller för förordnande av målsägandebiträde eller meddelande av kontaktförbud och om vilka skyddsåtgärder som finns samt om möjligheten till alternativt boende.

I Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten stadgas att varje anställd vid Polismyndigheten som tar emot och upprättar en polisanmälan ska göra en initial bedömning. Vikten av att en initial riskbedömning utförs vid partnervåld framhålls särskilt. Till skillnad från vad som anges i 13 f § 1 st FuK och dess förarbeten ställer dock riktlinjen krav på att det ska finnas en omedelbar risk att brottsoffret kan utsättas för våld

¹⁸ Ds 2014:14. *Genomförande av brottsofferdirektivet*, förord.

¹⁹ Ds 2014:14. *Genomförande av brottsofferdirektivet*, ss. 183-184.

eller hot om våld. I riktlinjen stadgas vidare att en riskanalys ska omprövas när situationen förändras eller då nya omständigheter uppkommer.²⁰

Den som upprättar en polisanmälan ska vid registreringen av vissa brottskoder svara på frågor²¹ om den initiala riskbedömningen. Svarsalternativen är *ja*, *nej* och *vet ej*. I de fall alternativen *ja* eller *vet ej* väljs inhämtas den initiala riskbedömningen via it-systemet RAR av brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten (Bops) för vidare handläggning. I övrigt framgår inte svaret i Durtvå.

I riktlinjerna som reglerar Bops föreskrivs vidare att i det fall den initiala riskbedömningen indikerar en omedelbar risk för våld eller hot om våld ska det så snart som möjligt avgöras om det finns behov av en strukturerad riskbedömning, vilken ska utföras av personal vid Bops.²² Spousal Assault Risk Assessment är en sådan strukturerad riskbedömning som är särskilt avsedd att användas vid risk för framtida partnervåld.

I det fall målsäganden inte vill medverka i förundersökningen framhävs i Ett utvecklat bästa arbetssätt vikten av att målsäganden får tillbörlig information då skyddsåtgärder av olika slag och/eller en förändrad social situation kan förändra dennes medverkan i förundersökningen.²³

CC och DD

lakttagelser

Som ovan nämnts registrerade patrullen brottskoden 9350 för den misstänkta misshandeln av CC. 9350 var då en av de brottskoder som aktiverade frågor i Durtvå om den initiala riskbedömningen. Av polisanmälan kan utläsas att polispatrullen underlät att svara på dessa frågor. Det framgår därför inte huruvida polispatrullen bedömde om det förelåg en hotbild mot CC, om det fanns behov av ytterligare åtgärder, om våldet mot CC var allvarligt eller upptrappat samt om det fanns andra varningssignaler.

Det framgår inte av handlingarna om jourförundersökningsledaren, som granskade polisanmälan, eller utredaren vid BIN-sektionen, som sedermera handlade förundersökningen, omprövade patrullens bedömning. Det kan dock konstateras att informationen i förundersökningen aldrig kom till Bops kännedom.

²⁰ Polismyndigheten (2017). *Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten* (PM 2017:06), s. 17.

²¹ Föreligger det en hotbild? Finns det behov av ytterligare åtgärder? Är våldet allvarligt eller upptrappat? Finns det andra varningssignaler?

²² Polismyndigheten (2017). *Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten* (PM 2017:06), s. 17.

²³ Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten (2017). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna: Checklistor för polis och åklagare för ett utvecklat bästa arbetssätt*, s. 36.

Bedömning

Även om CC och DD uppgav att de inte längre var ett par står det klart att de fortfarande hade en relation till varandra. De uppgifter som CC och DD lämnade till polispatrullen tydde på en våldsam och farlig relation. Det är därför tillsynsenhetens bedömning att det fanns skäl som talade för att såväl CC som DD var i behov av skyddsåtgärder. Detta borde ha identifierats vid en initial riskbedömning. En sådan bedömning skulle i sin tur ha föranlett en strukturerad riskbedömning vid Bops. Polispatrullen, jourförundersökningsledaren, förundersökningsledaren vid ärendesamordningen och ansvarig utredare vidtog därmed inte de åtgärder de var ålagda att vidta i den delen enligt då gällande styrdokument.

Varken i 13 f § 1 st FuK, dess förarbeten eller i frågorna i Durtvå om initial riskbedömning ställs kravet att risken för våld eller hot om våld ska vara omedelbar. I riktlinjen som reglerar den initiala riskbedömningen ställs dock det kravet. Tillsynsenhetens bedömning är att denna otydlighet riskerar att negativt påverka säkerheten för de som är i behov av skydd.

I tillsynsrapport 2020:2 rekommenderade tillsynsenheten att innehållet i riktlinjerna för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten avseende riskbedömning skulle tydliggöras och informeras om inom Polismyndigheten. Därutöver rekommenderades att det skulle införas en funktion i Durtvå som visar huruvida en initial och en strukturerad riskbedömning ska genomföras eller är genomförd. Rikspolischefen beslutade den 10 januari 2020 att processägaren för utredning och lagföring har ansvaret för omhändertagandet av rekommendationerna.

Tillsynsenheten bedömer att även denna utredning visar på behovet av att rekommendationerna omhändertas.

EE och FF**Iakttagelser**

Bops inledde ett ärende angående EE och FF i november 2013 av vilka följande framgår. Bops hade kontinuerlig kontakt med Kvinnocentrum och psykiatrin. Det genomfördes även flera samråd med socialtjänsten för att diskutera EE:s situation. Bops bokade in ett säkerhetssamtal med EE, vilket hon avbokade efter att FF meddelats kontaktförbud. I juli 2014 placerades EE på skyddat boende. Det framgår inte av anteckningarna när eller varför placeringen på det skyddade boendet upphörde, men däremot framgår att EE och FF fortsatte att träffas.

Vidare framgår av Bops anteckningar att EE gjorde flera nya polisanmälningar mot FF och i januari 2016 genomfördes ett så kallat Sip-möte²⁴. Mötet genomfördes med representanter

²⁴ När en person har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en samordnad individuell plan (SIP). Planen ska upprättas om kommunen och landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den ska upprättas. Detta anges både i 2 kap. 7 § socialtjänstlagen och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen.

från bland annat psykiatrin, socialtjänsten, Kvinnocentrum och Polismyndigheten. EE, som var kallad till mötet, kom inte.

Den sista anteckningen gjordes i juli 2016, det vill säga tio månader innan mordet på EE, och var ett konstaterande om att EE gjort en polisanmälan om att FF misshandlat henne.

En av handläggarna vid Bops har kontaktats inom ramen för denna utredning. Hon uppger att Bops arbetade aktivt med EE. Ett hinder var dock att EE inte kom till mötena.

Bedömning

Tillsynsenhetens bedömning är att de åtgärder som vidtogs av Bops var relevanta, korrekta och tillräckliga.

3.4 Förundersökningsledning

Bakgrund

Förundersökningsledaren har enligt 1 a § 2 st FuK ansvar för förundersökningen i dess helhet och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara. Däri ligger bland annat att förundersökningsledaren ska ge dem som biträder denna behövliga direktiv för arbetet. Genom direktiven, som ska dokumenteras, styr förundersökningsledaren utredarna som i sin tur har till uppgift att se till att direktiven leder fram till adekvata åtgärder. Förundersökningsledaren ska fortlöpande följa utredningsarbetet, göra bedömningar och ge direktiv för fortsatta åtgärder.²⁵ Exempel på sådana direktiv är att en målsäganden ska förhöras och att förhöret ska videofilmas vid brott mot närstående.²⁶

I det fall målsäganden inte önskar medverka i förundersökningen bör förundersökningsledaren, enligt Ett utvecklat bästa arbetssätt, alltid överväga om ytterligare åtgärder kan vidtas eller om brottet kan styrkas utan målsägandens medverkan.²⁷ Exempelvis kan förundersökningsledaren enligt 23 kap. 7 § RB i vissa fall besluta om att en målsäganden som inte vill inställa sig till förhör ska hämtas till förhöret.

Har förundersökning inletts av Polismyndigheten, och saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet enligt 23 kap. 3 § 1 st RB övertas av åklagaren så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. I det fall ett brott innefattar våld eller hot om våld mot närstående eller tidigare närstående person ska dock åklagare,

²⁵ Ingelström, Nebelius Lünig & Sandén, Förundersökningskungörelsen 1 a §, Zeteo lagkommentar (JUNO) hämtad 2019-06-05.

²⁶ Se Ett utvecklat bästa arbetssätt och handboken *Brott i nära relationer*.

²⁷ Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten (2017). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna: Checklistor för polis och åklagare för ett utvecklat bästa arbetssätt*, s. 36.

enligt Polismyndighetens riktlinjer för ledning av förundersökning i brottmål, leda förundersökningen oavsett om någon är skäligen misstänkt för brottet eller inte.²⁸

Som tidigare nämnts ska en polis som ingriper mot brott eller annars kommer till platsen för ett brott eller tar upp anmälan enligt 3 a § FuK vidta de utredningsåtgärder som är möjliga, även om förundersökning inte hunnit inledas. Vidtagna åtgärder ska så snart som möjligt anmälas till den som har rätt att leda förundersökning om brottet. Av Ett utvecklat bästa arbetssätt framgår bland annat att åklagarinträdet ska ske skyndsamt och att polisen regelmässigt bör föredra vidtagna utredningsåtgärder för åklagaren muntligen.²⁹

I förevarande fall, avseende EE och FF, finns behov av att klargöra vad som ansågs utgöra ett ofredande enligt 4 kap 7 § BrB i dess lydelse före den 1 januari 2018. Av bestämmelsen framgick att någon genom hänsynslöst beteende kunde ofreda någon annan. För att gärningen skulle vara brottslig krävdes att den innebar en kännbar fridskränkning och var ett uttryck för hänsynslöshet. Upprepade telefonpåringningar och andra trakasserier ansågs kunna vara straffbara såsom ofredande.³⁰ Exempelvis har Svea hovrätt i RH 1997:114 bedömt att det var fråga om ett ofredande när en person fick motta tio försändelser med nedsättande och kränkande innehåll från en annan person under en period om knappt tre månader.

CC och DD

lakttagelser

Polispatrullerna kvarstannade hos DD under cirka 20 minuter. Under den tiden gjorde de bedömningen att det fanns anledning att anta att brott hade förövats. De bedömde dock inte CC och DD som närstående, vilket medförde att jourförundersökningsledaren var den som hade rätt att leda förundersökningen. Det framgår inte av handlingarna om patrullen tog kontakt med jourförundersökningsledaren från brottsplatsen.

Förundersökningarna om misshandel och olaga hot inleddes först i samband med att polis-anmälningarna granskats och godkänts av jourförundersökningsledaren som beslutade att CC var skäligen misstänkt för olaga hot och att DD var skäligen misstänkt för misshandel. Jourförundersökningsledaren lämnade inga direktiv i ärendet.

Dagen därpå granskades ärendena av en förundersökningsledare vid ärendesamordningen, som fördelade ärendena till en utredningsgrupp i ett lokalpolisområde. En förundersökningsledare vid utredningsgruppen gjorde bedömningen att CC och DD var närstående och begärde därför att ärendena skulle handläggas vid polisområdets BIN-sektion. Ärendesamordningen godtog lokalpolisområdets begäran och lämnade därmed även över förundersökningsledningen till åklagare.

²⁸ Polismyndigheten (2019). Polismyndighetens riktlinjer för ledning av förundersökning i brottmål (PM 2019:11).

²⁹ Tiden från anmälningstillfället till åklagarinträdet ska inte överskrida 48 timmar.

³⁰ SOU 2007:022. *Skyddet för den personliga integriteten: Kartläggning och analys*, s. 84.

Två veckor efter att åklagaren övertagit ledning av förundersökningen, skickade denne ett elektroniskt direktiv till Polismyndigheten. Av direktivet framgick bland annat att CC och DD skulle förhöras.

Efter att förhören hållits lade förundersökningsledaren ned förundersökningen med motiveringen att det inte fanns tillräcklig bevisning.

Bedömning

Oavsett CC:s och DD:s relation saknade poliserna i patrullen behörighet att leda förundersökning om misshandel och olaga hot. Tillsynsenhetens bedömning är således att de skulle ha anmält vidtagna åtgärder till jourförundersökningsledaren så snart som möjligt, i det här fallet innan de lämnade brottsplatsen. Förundersökningsledaren hade då haft möjlighet att ta ställning till huruvida förundersökning skulle inledas, och i sådana fall ta fortsatt ansvar för den.

Även jourförundersökningsledaren bedömde att förundersökningarna skulle ledas av Polismyndigheten. Det är tillsynsenhetens bedömning att jourförundersökningsledaren, i samband med att denna tog ledningen över förundersökningarna, borde gett direktiv för att tillse att förundersökningarna utreddes på ett korrekt sätt.

Därutöver noteras att det tog två veckor innan förundersökningsledaren gav utredarna direktiv. CC:s och DD:s relation och händelsen som föranledde polisanmälningarna talade dock för att förundersökningarna borde ha handlagts skyndsamt. Direktiv borde därför ha lämnats direkt efter att ansvaret övergick på förundersökningsledaren.

EE och FF

Iakttagelser

I alla de fall EE gjorde polisanmälan via PKC inleddes förundersökning. I majoriteten av fallen bedömdes EE och FF som närstående. Trots de skilda bedömningarna av relationen fördelades förundersökningarna samma dag eller dagen efter till polisområdets BIN-grupp. Vid BIN-gruppen överlämnades ledningen av förundersökningen till åklagare i samtliga fall, med undantag för en förundersökning om ofredande.

Ofredandet bestod enligt EE i att FF under ett antal månader ringt henne flera gånger om dagen och kallat henne hora och lögnare. Förundersökningen lades ned, utan att utredningsåtgärder vidtagits, med motiveringen att FF:s handlande inte var brottsligt.

Förundersökningsledaren gav i samtliga fall direktiv inom ett par dagar, vilka i regel var att EE skulle förhöras. I några av fallen genomfördes förhör med EE men efter april 2016 gjorde hon sig otillgänglig och lät sig inte förhöras. EE fortsatte dock att anmäla FF för brott. Det framgår av direktiven att förundersökningsledaren ansåg det vara mycket angeläget att EE förhördes, men i mars 2017 lades förundersökningarna ned. Motiveringen till beslutet var att EE inte förhörts och att det därmed saknades avgörande bevisning.

I det fall FF anhölls skäligen misstänkt för misshandel gav förundersökningsledaren direktiv om att ta fram ett samlat underlag bestående av pågående förundersökningar där FF var

misstänkt för brott mot EE. FF skulle därefter förhöras mot samtliga misstankar varefter förundersökningsledaren skulle besluta huruvida FF skulle vara fortsatt anhållen.

Ytterligare ett direktiv inkom senare under dagen. Av direktivet framgick att förundersökningsledaren ansåg att flera av de brottsliga gärningarna FF misstänktes för utgjorde grov kvinnofridskränkning³¹. Denna beslutade även att det skulle genomföras rättsläkarundersökning av EE och FF.

Några dagar därefter begärdes FF häktad men rätten beslutade att han skulle försättas på fri fot. Förundersökningarna lades sedermera ned på grund av bristande bevisning.

Bedömning

Förundersökningen om ofredande lades ned två dagar efter att den inletts, utan att någon utredningsåtgärd hade vidtagits. I polisanmälan framgick dock uppgifter om brott och vem som skäligen kunde misstänkas för det. Tillsynsenhetens bedömning är därför att utredningsåtgärder borde ha vidtagits innan ett eventuellt nedlägningsbeslut fattades.

Vidare framgår av utredningen att EE anmälde FF för brott mot henne vid ett flertal tillfällen från den 1 januari 2016 fram till mordet på henne. Eftersom EE inte gjorde sig tillgänglig för förhör genomfördes inte några förhör om majoriteten av brotten. Förundersökningsledaren ansåg att det var mycket angeläget att EE förhördes och hade, enligt tillsynsenhetens bedömning, möjlighet att besluta om att hämta EE till förhör.

I det fall FF anhölls skäligen misstänkt för misshandel var de utredningsåtgärder som vidtogs relevanta, korrekta och tillräckliga.

3.5 Handläggning av förundersökning

Bakgrund

När förundersökning leds av åklagare får denna enligt 23 kap 3 § 2 st RB anlita biträde av Polismyndigheten för att genomföra den. Som ovan nämnt ska förundersökningsledaren ge dem som biträder denne behövliga direktiv för arbetet.

När en förundersökning har inletts eller återupptagits ska ett särskilt biträde för målsäganden förordnas i mål om bland annat brott enligt 3 eller 4 kap. BrB (exempelvis misshandel, olaga hot och ofredande) om det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte kan antas att målsäganden har behov av ett sådant biträde.³² Som tidigare nämnts framgår det av Ett utvecklat bästa arbetsätt att målsäganden bör tillfrågas redan på brottsplatsen eller vid anmälningsupptagningen om denna önskar ett

³¹ 4 kap. 4 a andra stycket § BrB.

³² 1 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde.

målsägandebitråde och att i det fall ett biträde önskas bör framställas ges in till domstolen skyndsamt.³³

Ett målsägandebitråde har enligt 23 kap. 10 § 5 st RB rätt att närvara vid förhör med målsäganden. Av Ett utvecklat bästa arbetssätt framgår att ett förhör med målsäganden bör hållas så snart som möjligt och senast inom sju dagar från anmälningstillfället. Rekommendationen framhävs som viktig för att målsäganden ska känna att brottet tas på allvar och för att minska risken för att målsäganden inte vill medverka i förundersökningen.³⁴

Förhör får enligt 23 kap. 21 b § RB dokumenteras genom ljudupptagning eller ljud- och bildupptagning. Vid bedömningen av om ett förhör bör dokumenteras genom ljudupptagning eller ljud- och bildupptagning ska brottets beskaffenhet, utsagens förväntade betydelse och den hördes personliga förhållanden särskilt beaktas. Av Ett utvecklat bästa arbetssätt framgår att förhör med målsäganden bör filmas om det finns rättsliga förutsättningar för det. I det fall målsäganden inte önskar medverka i förundersökningen, och inte vill låta sig förhöras, bör förundersökningsledaren överväga om ytterligare åtgärder kan vidtas eller om brottet kan styrkas utan målsägandens medverkan.³⁵

CC och DD

Iakttagelser

Det framgår av det elektroniska direktiv som förundersökningsledaren skickade att polispatrullen skulle skriva en promemoria om sina iakttagelser på brottsplatsen samt att CC, DD och eventuella vittnen skulle förhöras.

Samma dag som direktivet inkom tog en utredare vid BIN-sektionen kontakt med polispatrullen och efterfrågade promemorian. Det dröjde dock elva veckor innan patrullen skrev den. Av promemorian framgår följande. DD släppte in patrullen i lägenheten och även CC var där. De var lugna och patrullen såg inga tecken i lägenheten på att CC och DD hade bråkat. Patrullen pratade med CC, som var berusad vid tillfället. Hon hade gråtit och uppgav att hon blivit slagen. Patrullen drog slutsatsen att CC:s och DD:s berusning ”ställt till det” under kvällen, vilket de löste genom att skjutsa hem CC.

Förhöret med DD genomfördes fem veckor efter att förundersökningsledaren gett direktiv om det, det vill säga sju veckor efter brottstillfället. Dagen efter förhöret med DD tog utredaren för första gången kontakt med CC. De bokade in en tid för ett förhör, som några dagar senare avbokades av CC. En ny tid bokades, vilken avbokades av utredaren på grund av andra mer prioriterade ärenden. Förhöret genomfördes inte förrän 15 veckor efter brottstillfället och 13 veckor efter att förundersökningsledaren gett direktiv om det. I

³³ Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten (2017). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna: Promemoria om ett utvecklat bästa arbetssätt*, s. 6.

³⁴ Ibid.

³⁵ Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten (2017). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna: Checklistor för polis och åklagare för ett utvecklat bästa arbetssätt*, s. 15 och 36.

förhöret, som inte filmades, gav CC en detaljerad beskrivning av misshandeln. Av förhörsprotokollet framgår dock att CC inte längre ville medverka i förundersökningen.

Vid förhöret biträdades inte CC av något målsägandebitråde. Det framgår inte av handlingarna om hon vid något tillfälle under utredningen informerades om sin rätt till målsägandebitråde.

Bedömning

Enligt tillsynsenhetens bedömning finnas allvarliga brister i fråga om hur förundersökningen handlades. Bristerna består i att polispatrullens promemoria saknade väsentlig information om deras iakttagelser på brottsplatsen och att promemorian inte skrevs förrän tre månader efter händelsen. Därutöver genomfördes inte förhören med CC och DD förrän 15 respektive sju veckor efter brottstillfället och de filmades inte heller. Därtill informerades varken CC eller DD om sin rätt att biträdas av ett målsägandebitråde. Det är tillsynsenhetens bedömning att dessa brister negativt påverkade möjligheterna att klara upp brotten.

EE och FF

Iakttagelser

Vid BIN-gruppen handlades förundersökningarna av två olika utredare.

Som tidigare nämnts gav förundersökningsledaren i huvuddelen av ärendena direktiv om att EE skulle förhöras. Det framgick däremot inte hur förhören skulle dokumenteras, exempelvis om de skulle filmas. I några fall genomfördes förhören inom sex dagar efter anmälningstillfället, men filmades inte. Vid förhören var även ett målsägandebitråde närvarande. Som tidigare nämnts lät sig EE dock inte förhöras av olika skäl i huvuddelen av förundersökningarna.

I de förundersökningar EE förhördes blev även FF förhörd.

I samtliga fall lades förundersökningarna ned på grund av bristande bevisning. Antingen på grund av FF:s invändningar mot EE:s utsagor eller med anledning av att EE inte förhörts.

I det fall FF anhölls skäligen misstänkt för misshandel utförde utredare vid polisområdets jour- och BIN-grupp åtgärderna i enlighet med förundersökningsledarens direktiv.

Bedömning

Av utredningen framgår att inget av förhören som genomfördes med EE filmades. Även om det till synes inte hade påverkat förundersökningarnas utfall gör tillsynsenheten bedömningen att det borde ha gjorts. I övrigt var de utredningsåtgärder som vidtogs relevanta och korrekta.

4 Rekommendationer

Utredningarna föranleder inga rekommendationer från tillsynsenheten.

Tillsynsenheten har i en av utredningarna identifierat behov av att Polismyndigheten tar fram bindande regler, upplysningar eller rekommendationer angående förhör med berusade personer. Detta kommer dock omhändertas inom ramen för ett pågående utvecklingsprojekt inom utvecklingscentrum Syd vid Noa.

Därutöver har tillsynsenheten identifierat behov av åtgärder inom brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten. Åtgärderna består i att innehållet i riktlinjerna för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten avseende riskbedömning tydliggörs och informeras om inom Polismyndigheten samt att det införs en funktion i Durtvå som visar huruvida en initial och en strukturerad riskbedömning ska genomföras eller är genomförd. I tillsynsrapport 2020:2 rekommenderade tillsynsenheten att ovanstående åtgärder vidtogs. Rikspolischefen beslutade den 10 januari 2020 att processägaren för utredning och lagföring har ansvaret för omhändertagandet av rekommendationerna.

Bilaga

DIREKTIV

1 (2)

Datum

2020-05-06

Diariernr (åberopas)

A211.676/2020

Saknr

128

Polismyndigheten
Rikspolischefens kansli
Tillsynsenheten
Gustav Langer

Tillsynsärende för att förebygga vissa skador och dödsfall: Granskning av polisens åtgärder med anledning av brott i Stockholm, Västerås och Umeå 2017-2018

Bakgrund

Socialstyrelsen ska genomföra en utredning i de fall en vuxen person har dödats av en närstående och det finns anledning att anta att brottet har samband med något förhållande som har inneburit att den avlidne varit i behov av skydd eller stöd och hjälp för att förändra sin situation. Utredningarna genomförs för att ta fram ett underlag till regeringen som kan ligga till grund för beslut om förebyggande åtgärder.

Polismyndigheten har informerats om att sådana utredningar har inletts avseende brottsoffret AA och förövaren BB, brottsoffret CC och förövaren DD samt brottsoffret EE och förövaren FF. Polismyndigheten beslutade den 4 mars 2020 att inleda tillsyn över dessa ärenden.

Syfte

Tillsynen syftar till att bidra till mer effektiva, ändamålsenliga och enhetliga arbetsätt, främst inom Polismyndighetens utrednings- och brottsofferstödande verksamhet.

Arbetsmetod

Tillsynen ska bedrivas som en utredning genom granskning av relevanta förundersökningar, brottmålsdomar och andra handlingar. Det kan även innebära att medarbetare inom Polismyndigheten kommer att intervjuas.

Genomförande

Granskningen ska genomföras av tillsynsenheten. Den som leder tillsynen är chefen för tillsynsenheten Johan Östensson, som biträds av tillsynshandläggarna Gustav Langer och Maria Agge.

De som utgör tillsynsgruppens experter är verksamhetsutvecklaren Ulrika Kvarnström vid utvecklingscentrum Mitt, kommissarien Anders Sandholm och inspektören Emma Ramstedt vid utvecklingscentrum Väst samt handläggaren Mikael Rying vid utvecklingscentrum Stockholm.

Rikspolischefens kansli

2020-05-06

A211.676/2020

Redovisning

Utredningen ska resultera i tillsynsenhetens bedömningar, som dokumenteras i en tillsynsrapport. Om det finns skäl att lämna rekommendationer om åtgärder ska dessa framgå av rapporten.

Polismyndigheten kommer även dela tillsynsrapporten med Socialstyrelsen.

Offentlighet och sekretess

Utgångspunkten är att slutrapporten i sin helhet ska vara en offentlig handling.

Övrigt

Kontaktpersoner i ärendet är tillsynsledaren Johan Östensson och tillsynshandläggarna Gustav Langer och Maria Agge.

Johan Östensson
Tillsynschef

Gustav Langer
Tillsynshandläggare